

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 18-02-2022 r.

Marcin Wiącek

XI.543.54.2022.MS

**Pan
Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji
ePUAP**

Szanowny Panie Ministrze,

Z rosnącym niepokojem obserwuję eskalację napięcia na granicy rosyjsko – ukraińskiej i dostrzegam realną groźbę rozpoczęcia przez Federację Rosyjską działań zbrojnych przeciwko Ukrainie. Wojna, niezależnie od jej skali i zasięgu, z pewnością zmusi wielu ludzi do ucieczki, czy to w bezpieczniejsze rejony kraju, czy też, co wielce prawdopodobne, poza granice Ukrainy, także do Polski. Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, odpowiedzialny również za stan przestrzegania praw i wolności cudzoziemców przybywających i przebywających na terytorium naszego kraju, mam nadzieję, że Polska jest i będzie przygotowana do tego, aby wszystkim potrzebującym, którzy w tak dramatycznych okolicznościach pojawią się na polskiej granicy, udzielić wszelkiej niezbędnej pomocy - humanitarnej, socjalnej, medycznej czy prawnej. Dlatego też z uznaniem przyjąłem podawaną przez media informację o działaniach podległego Panu Ministrowi resortu, zmierzających do poszerzenia bazy obiektów i miejsc zakwaterowania dla cudzoziemców poszukujących w Polsce ochrony. Liczę, że podobne działania podejmowane są także w innych obszarach, które w obliczu konfliktu na Ukrainie mogą okazać się newralgiczne, jak choćby w zakresie zwiększenia przepustowości istniejących przejść granicznych na polsko – ukraińskim odcinku granicy, ewentualnego utworzenia nowych przejść (zwłaszcza pieszych), logistycznego przygotowania jednostek Straży Granicznej do obsługi wzmożonego ruchu granicznego, w tym właściwego rejestrowania ewentualnych deklaracji cudzoziemców o zamiarze ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową, przyjmowania samych wniosków o taką ochronę czy upowszechnienia wśród funkcjonariuszy SG wiedzy o istniejących algorytmach identyfikowania ofiar tortur i nieludzkiego traktowania. Równie istotne może okazać się stworzenie systemu doraźnej pomocy medycznej i psychologicznej bezpośrednio na granicy, a także przygotowanie zakładów opieki zdrowotnej do świadczenia usług medycznych tym osobom, które już znajdują się na terytorium RP.

Obawa o życie i bezpieczeństwo może też skłaniać osoby uciekające przez wojnę do prób przekraczania granicy z Polską w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Stać się tak może wówczas, gdy ziszcza się najbardziej dramatyczne scenariusze konfliktu i obejmie on całą Ukrainę, gdy ukraińskie służby graniczne nie będą w stanie wykonywać swoich zadań lub polskie przejścia graniczne okażą się nieprzygotowane do obsługi zwiększonego ruchu granicznego. W tym kontekście mój niepokój wzbudza dodatkowo fakt, że w warunkach potencjalnego konfliktu na Ukrainie nadal obowiązywać będą wprowadzone do polskiego porządku prawnego w sierpniu i październiku 2021 r., czyli w czasie kryzysu humanitarnego na granicy polsko – białoruskiej, procedury zawracania cudzoziemców do linii granicy (procedura wprowadzona w drodze nowelizacji w sierpniu 2021 r. rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, Dz.U. poz. 435 ze zm.) oraz wydawania przez Straż Graniczną postanowień o opuszczeniu terytorium RP (tryb wprowadzony do ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz.U. z 2021 r., poz. 2354 ze zm., w październiku 2021 r.). Obie te procedury uważam za sprzeczne m.in. z przepisami Konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej 28 lipca 1951 r., Karty Praw Podstawowych UE, Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) w tym również z art. 4 Protokołu nr 4 do tej Konwencji, zakazującym zbiorowego wydalania cudzoziemców, a także z przepisami Konstytucji RP. Żadna z tych procedur nie daje gwarancji, że prawo każdego cudzoziemca do złożenia wniosku o ochronę międzynarodową w Polsce będzie respektowane, ani nawet nie stwarza możliwości indywidualnej oceny sytuacji faktycznej cudzoziemca, w tym np. analizy ryzyka naruszenia jego prawa do życia czy wolności, także wolności od tortur i niehumanitarnego traktowania, w przypadku zawrócenia do linii granicy czy realizacji obowiązku opuszczenia Polski¹. W mojej ocenie, procedury te nie powinny być stosowane, ani w warunkach kryzysu humanitarnego, ani tym bardziej w obliczu wojny na Ukrainie.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2021 r., poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o przekazanie mi informacji o aktualnym stanie przygotowań Polski na wypadek pojawienia się na polsko - ukraińskiej granicy osób uciekających przed konfliktem zbrojnym na Ukrainie, poszukujących ochrony międzynarodowej lub innych dostępnych form pomocy na terytorium Polski. Proszę przy tym o zestawienie wszystkich działań, podjętych lub planowanych, pozostających w kompetencji

¹ Szczegółowe uwagi w tym zakresie przedstawiłem m.in. w wystąpieniu skierowanym w dniu 15 grudnia 2021 r. do Prezesa Rady Ministrów oraz w załączonym do tego wystąpienia raporcie (oba dokumenty, ozn. nr BRPO-Z-18/2021 i BRPO-Z-9/2021, objęte zostały klauzulą „Zastrzeżone”). Zawarte ww. dokumentach stanowisko uważam za aktualne.

podległego Panu Ministrowi resortu, w tym jednostek Straży Granicznej i Urzędu ds. Cudzoziemców. Proszę też Pana Ministra o odpowiedź na poniższe pytania:

1. czy planowane są jakiegokolwiek działania zmierzające do zwiększenia przepustowości istniejących przejść granicznych na polsko – ukraińskim odcinku granicy, czy planowane jest otwarcie nowych przejść (jeśli tak, to w jakiej lokalizacji);
2. czy MSWiA dysponuje bazą obiektów, w których kwaterowane będą osoby przekraczające granicę RP w opisanych wyżej okolicznościach (jeśli tak, proszę o wskazanie dokładnej lokalizacji ww. obiektów);
3. czy planowane są jakiegokolwiek działania w zakresie zapewnienia ww. osobom, w razie konieczności, szybkiego dostępu do pomocy medycznej po polskiej stronie granicy;
4. jakie działania zostaną podjęte w celu zapewnienia osobom przekraczającym granicę szybkiego dostępu do testów na obecność wirusa SARS-CoV-2, zapewnienia ww. osobom odpowiednich warunków oczekiwania na wynik testu i przeprowadzania samej procedury testowania w sposób, który nie będzie ograniczał przepustowości przejść granicznych;
5. czy planowane jest wprowadzenie jakichkolwiek zmian w przepisach prawa dotyczących, między innymi, procedur kontroli i odprawy granicznej, wydawania wiz, w tym wiz humanitarnych, rejestrowania deklaracji cudzoziemców o zamiarze ubiegania się o ochronę międzynarodową czy przyjmowania przez Straż Graniczną wniosków o taką ochronę, których zakładanym celem byłoby usprawnienie ww. procedur;
6. czy planowane jest wprowadzenie jakichkolwiek zmian w przepisach rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, w zakresie procedury zawracania cudzoziemców do granicy, czy ustawy o cudzoziemcach, w zakresie wprowadzonej w art. 303b procedury wydawania postanowień o opuszczeniu terytorium RP;

Byłbym wielce zobowiązany za możliwie szybkie udzielenie odpowiedzi na niniejsze wystąpienie, co pozwoli również instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich przygotować się do wykonywania zadań w warunkach wzmożonego ruchu migracyjnego, spowodowanego konfliktem zbrojnym na Ukrainie. Jeżeli udzielenie odpowiedzi na wystąpienie wymaga przekazania informacji niejawnych proszę Pana Ministra o przesłanie stosownej korespondencji na zasadach i w trybie określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych, stosownie do art. 13 ust. 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/